

האליזר

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

נושא השבוע: חג חנוכה (א)

ההפטרה: "חזון עובדיה" (עובדיה א)

פרשת וישלח

"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר..."

ויזרוז לו השמש" (לכ, כד, לא) "ויותר יעקב לבדו"- שכח פכים קטנים וחזר לקחתם, "ויאבק איש עמו"- זהו שרו של עשיו שנאבק עימו. (רש"י)

ויש כאן מסר לדורות, כפי ששרו של עשיו נלחם עם יעקב עד עלות השחר אף היוונים שהם מזרעו נלחמו עם ישראל וגזרו עליהם גזרות שמד שלא יקיימו שבת, ברית מילה וקידוש ראשי חודשים, וזה רמז במילה ה"שחר" שהיא ר"ת שבת, ח' ימי מילה, ראש חודש. אך "ויזרוז לו השמש" כפי שליעקב זרחה השמש לצרכו לרפאותו מצליעתו. גם בתקופת היונים נעשו להם לישראל ניסים מעל לגדר הטבע, לזכרם אנו מדליקים עד היום הזה ל"ו נרות בימי החנוכה שזורחים ומאירים את חשכת הגלות.

"ויבא יעקב שלם עיר שלכם" (לכ, יז)

"שלם"- ר"ת שם, לשון, מלבוש. לומר לנו שיעקב אבינו לא שינה שמו, לשונו ומלבושו אע"פ ששהה שנים רבות בבית לבן שהיה עובד אלילים, לא הושפע מהאווירה ששררה בביתו ולא ממעשי הנוכלות שלו, ואדרבא היה שלם בתורתו ולא שכח תלמודו ודבק בדרך ה'. גם היוונים רצו שהיהודים ישנו שמם, לשונם ומלבושם ויהיו כמותם ולכן גזרו ואסרו עליהם ללמוד תורה ולקיים את המצוות. היו יהודים שהתפתו והלכו אחריהם והם נקראו מתיוונים אך היו רבים וטובים שלא נטשו את דרך ה' ולמדו תורה וקיימו מצוות בסתר בחרוף נפש וזכו לישועות מעל לגדר הטבע, כי עם ישראל הוא עם הנצח וכל נצחיותו היא בזכות דבקותו בה' ותורתו בכל מצב.

עשה את שלך - וה' ישלם וזסרוך

נס חנוכה מלמדנו שכאשר יהודי הולך למלא את רצון ה', אל לו להתרשם מהמציאות הגשמית שמראה לו שלא יוכל לקיים בשלימות ואז ימנע מלעשות, אלא יעשה את ההשתדלות שלו עד היכן שידו מגעת והקב"ה יעזרהו להשלימה. כפי שאירע שהחשמונאים טיהרו את המקדש ולא מצאו אלא פך שמן קטן להדליק את המנורה שהספיק ליום אחד ובכל זאת לא נפלו ברוחם והדליקו את המנורה והקב"ה עשה נס שהספיק לשמונה ימים.

במסירות נפש להדלקת נר חנוכה

היה זה במחנה ההשמדה ברגן בלזן, כשהגיעו ימי החנוכה התאסף קהל גדול של יהודים והאדמו"ר מבלוז'ב הדליק את נרות חנוכה. לאחר שברך את הברכות והדליק את הנרות, פנה אליו אחד מן הנוכחים ושאל: "רבי, אני חשבתי שבתנאים איומים כאלה מוטב שלא להדליק את נרות חנוכה, אבל על מה מברכים "שהחיינו", כשאלפי יהודים מתייסרים ומתים במיתות משונות?!" נענה הרבי ואמר: "גם אני הרהרתי בזה ובסוף מצאתי תשובה: בתנאים איומים כאלה, כאשר בא קהל כה גדול של אסירים, במסירות נפש ממש, לראות ולשמוע הדלקת נר חנוכה, עלינו לברך "שהחיינו" שיש עוד יהודים כאלה!"

תראו את האור בכל דבר בחיים ואל תשכחו להיות האור בשעת צרה לאחרים

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 4:37-4:37 * סוף זמן ק"ש 8:24-8:28

ציאת שבת: 5:39

ציאת שבת: 5:08

כניסת שבת: 4:17

ניצוץ שנדלק על שולחן השחמט

סיפר הרב חיים דרייזין על חווייתו מחנוכה בברוקלין המושלגת:

הייתה זו מכונית מפוארת ששמנו על גגה חנוכה ענקית ומרשימה. כשעמדנו להסתכל בהערכה על פרי עבודתנו בין פתיתי השלג המסתחררים ברכות, היה עליי להודות כי הייתה זו מכונית החנוכייה הנאה ביותר שראיתי מעודי.

אין ספק שהמכונית עם חנוכיית העץ הענקית על גגה תגרום לאנשים להיעצר ולהבחין בה – וזו הייתה מטרתנו, למשוך את סקרנותם ולהצית את הרצון בלבבם להדליק חנוכה משל עצמם.

שבעה או שמונה מאתנו נדחסו אל תוך המכונית הקטנה יחסית, חלקה האחורי היה מלא חנוכיות מתכת ונרות צבעוניים שאותם קיוונו לחלק לאנשים. כאשר הילדים שהתמצאו יותר מאתנו בחידושי הטכנולוגיה דנו בפרטי המנגנון האלקטרוני שבבסיס האורות המהבהבים של החנוכייה שלנו התנתקתי והבטתי החוצה אל חשכת ליל החורף שבחוץ.

במהרה הגענו ליעד שהיה לנו באותו ערב, קומפלקס דירות ענקי בברוקלין ששכן בסמוך לשיבה שלנו. בשנות השבעים של המאה העשרים נפתחו שערי רוסיה והעיר אליה היו מועדות פנינו היתה יעדם הנבחר של אלפי מהגרים טריים.

יהודים אמיצים אלה, שרבים מהם היו קשישים, שרדו עשרות שנים של שלטון קומוניסטי בלא לוותר על זהותם היהודית, אולם הם ידעו מעט מאוד על התורה והמצוות, ואנו קיוונו להצית בהם את הניצוץ. ראיתיו יושב שם, איש קשיש בן כ-70, שישב על אחד מאותם ספסלים דמויי ספסלי-גינה שאותם תושבי ניו יורק מכירים היטב כל כך. הבסיס היה עשוי בטון והמושב עשוי עץ, צבוע בירוק ומולו שולחן שחמט עשוי בטון, הוא פשוט יושב שם והביט במכוניות החולפות באותו לילה קפוא.

"חנוכה שמח! אתה רוצה להדליק חנוכייה?" שאלתי, בתקווה שהוא יעזור לי להגשים את המטרה שקבעתי לעצמי לזכות את עם ישראל בהדלקת נרות.

"אנא לך מכאן", הוא השיב בידיש. "אני לא מעוניין", הוסיף בנימה רכה קצת יותר.

ניסיתי לגרום לו לשנות את דעתו. הפצתי בו, הסברתי את סיפור החנוכה רב-העוצמה, אך הוא נשאר איתן בהחלטתו. "לא תודה, לילה טוב!"

חשתי כיצד ההזדמנות מחליקה לי בין האצבעות, אולם לפני שוויתרתי כליל, לקחתי את חנוכיית המתכת הקטנה, הנחתיה על לוח השחמט העשוי בטון, תקעתי בה את ארבעת הנרות הצבעוניים, הדלקתי אותם ופניתי לאיש הקשיש באומרי: "הנה החנוכייה. אם אתה רוצה, היא שלך. אם אינך רוצה בה – אז היא לא שלך."

האיש נשאר שותק ואני פניתי והלכתי משם.

המשכנו בסיבובינו בבניין הדירות הענקי, וברוך ה' הצלחנו מאוד באותו לילה.

השעה היתה מאוחרת ופנינו ללכת לביתנו.

שוב ושוב נזכרתי ביהודי הרוסי הקשיש היושב בחוץ על אותו ספסל בודד בפארק.

"בואו ניסע ליד המקום שבו ראיתי את האיש הזקן", אמרתי. הייתי סקרן לראות מה הוא עשה עם החנוכייה, האם הוא זרק אותה? או שאולי הוא סתם השאיר אותה שם, חנוכייה בודדת במקום נידח.

יש תמונות שנשארות בזיכרון, אירועים שמתרחשים ולאחר מכן משאירים בנפש חותם בל-יימחה, כך שהאדם מסוגל לשוותם לנגד עיניו בבהירות גם אחרי שלושים שנה.

זוהי אחת מהן.

ראיתי איש זקן יושב על ספסל, עיניו מלאות דמעות, ודמעה אחת גדולה זולגת במורד לחיו.

הנרות דולקים והוא מביט בהם, מביט ובוכה. להבה פוגשת בלהבה ואור ניצת בנשמה, אור קטן של נרות חנוכה שהדליק אור גדול של נשמה "כבויה"....

כעבור שנה פגשתי אותו שוב, הוא היה נראה שונה בלבשו, על ראשו התנוססה כיפה גדולה, הוא שמח לקראתי והזכיר לי את הזכות שלי בחזרתו בתשובה.

(אתר חב"ד)

א. מהי חנוכה? בתקופת בית המקדש השני גזרו היוונים גזרות שמד על ישראל וביטלו ממצוות התורה, ונכנסו לבית המקדש ופרצו בו פרצות וטמאוהו, ונלחמו בהם ישראל ואיבדום – והיה זה ביום כ"ה בכסלו, ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור להדליק את המנורה בבית המקדש אלא פך אחד של שמן והיה בו כדי להדליק רק ליום אחד, ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים עד שכתשו שמן טהור חדש, ולכן תיקנו רבותינו שיהיו ימים אלו ימי שמחה והלל ונקראים חנוכה ומדליקים בהם נרות לפרסם הנס (משנ"ב סי' תרע ס"א). ונכון ללמוד את הלכות חנוכה בחנוכה (ש"ת שלמה חיים סי' רסא). או כמה ימים לפני כן כדי לדעת את פרטי ההלכות (ילקו"י חנוכה סי' תרע ס"ד).

ב. ימים אלו אסורים בהספד ותענית (ש"ע ס"א), ואין מספידים אלא לחכם שנפטר בשעת הלווייתו (ש"ע ס"ג). ואומרים "צידוק הדין" [שבה מצדיקים את גזר הדין שהביא ה'] (ילקו"י חנוכה עמ' סב). ואזכרה [של "ד", "30", "רשנה"] עושים עם דברי תורה וחזק ללא הספד. ונכון שלא לבקר בבית הקברות [לא "שבעה" ולא "שלושים" ויבקרו אחרי חנוכה (חז"ע חנוכה עמ' יא) אבל "רשנה" אפשר אם בטוח שלא יבכה וילקו"י חנוכה ע"מ כד], אבל לקברות צדיקים מותר (בא"ח וישב ס"כב). ימי החנוכה נחשבים ימי חג לעניין שיכול לאחל לחברו "חג שמח" (כן רואה הגאון יצחק זלצברטין להוכיח מש"ע יו"ד סימן ר"ז סעיף מז ובט"ז ס"א לח ושכן נהג הסטייפלר רבי יעקב ישראל קניבסקי וכן מר"ן הגאון יוסף שלום אלישיב נהג כן וכל זה הביא בספרו עלינו לשבח דברים ד עמ' שמז).

ג. כמה נרות צריך להדליק בחנוכה? מעיקר הדין די בנר אחד לכל בית מישראל, אבל נהגו להדיר ולהוסיף בכל לילה נר נוסף. (ש"ע סי' תרע"א סעי' ז'). **הספרדים:** נהגו להדליק חנוכייה אחת לכל בני הבית (ש"ע ס"ט) **האשכנזים:** נוהגים שכל זכר מגיל חינוך מדליק חנוכייה לעצמו (הרמ"א ס"ט, שהרמ"א סי' תרעה ס"ג ומשנ"ב ס"ט).

וכן נוהגים להדליק שמש גבוה מעל כולם שאם יבוא להשתמש לאור הנרות ישתמש בשל השמש [שאינן בנר השמש קדושה כלל] (ש"ע סי' תרע"א ס"ה ובאו"ח ס"ט, ש"ע סי' תרע"ג ס"א).

ד. החייבים בהדלקה: בן מגיל 13 ובת מגיל 12 חייבים בהדלקת נרות חנוכה (עיין ש"ע סי' תרעה ס"ג ובט"ז ס"ב), מ"מ נהגו שמדליקים חנוכייה אחת לכל בני הבית (ומנהג האשכנזים שכל אחד מבני הבית הזכרים מדליק) (ש"ע סי' תרע"א ס"ב). קטנים פטורים (סי' תרע"א ס"ג) אך טוב לחנך קטנים שהגיעו לגיל חינוך [גיל 6 ומעלה] להדליק את נרות ההידור [מנר השני והלאה], וקטנים שלא הגיעו לחינוך מותר להם להדליק רק את השמש (תורת מועדים סי' ז ס"כ).

ה. בחורי ישיבה וחיילים שנמצאים מחוץ לבתיהם והוריהם מדליקים בבתיהם פטורים מהדלקת נרות חנוכה, ואם בכל זאת רוצים להדליק אזי ידליקו בלי ברכה (תורת המועדים פ"ב ס"ח). [אך אם החיילים נמצאים במקום שאין רואים נרות חנוכה כלל הם רשאים להדליק בברכה (חז"ע עמ' קנו-קנה), אבל אם נמצאים בשדה פתוח בלא אוהלים מדליקים בלא ברכה] (לאשכנזים זה אחרת). כשמדליקים הדלקה מרכזית בביה"כ ויש עשרה, אף אלו שבצבא או בישיבה נוהגים להדליק בברכה [אחד מדליק ומברך].

ו. כשבעל הבית נאלץ להיעדר מביתו בזמן הדלקת נרות חנוכה עד לשעה מאוחרת בלילה [לאחר 9:00 בערב שאז כבר אין כל כך עוברים ושבים בערים, ובמושבים בד"כ יותר מוקדם (פסקי תשובות סי' תרע"ב ס"ד)] ראווי ונכון שימנה את אשתו שתהיה שלוחתו להדליק נרות חנוכה עם צאת הכוכבים וגם הוא יוצא ידי חובת הדלקת נרות חנוכה בהדלקה זו, ששלוחו של אדם כמותו (ש"ת יח"ד ח"ג סי' נא).

ז. משפחה שמתארחת וסמוכה על שולחן המארחים יוצאת ידי חובה בהדלקת בעל הבית (חז"ע עמ' קמה-קמז) מ"מ אם מתכוונים באותו היום לחזור לביתם ידליקו נר חנוכה כשיגיעו לביתם אפילו מאוחר בלילה [שהדלקת חנוכה הולכת אחר מקום שישן שם] (ס"ט קנה-קנו) כגון: שהתארחו בשבת וחוזרים במוצ"ש לביתם ידליקו בביתם (ס"ט).

ח. היכן מניחים את החנוכייה?

א. מי שגר בקומת קרקע באופן שיש לו בחצירו פתח סמוך לרשות הרבים (או ביתו פתוח לרה"ר) מניח את החנוכייה בפתח מבחוץ בגובה בין 24 ל-80 ס"מ.

ב. מי שגר בבנין קומות (מקומה ראשונה עד שלישית) ויש לו חלון עד גובה 9.6 מטר מהקרקע, ידליק את החנוכייה בחלון הפונה לרשות הרבים.

ג. בכל מקרה אחר (כגון: מקומה רביעית וכו') מניח ליד דלת ביתו משמאל לנכנס בגובה בין 24 ל-80 ס"מ (ש"ע סי' תרע"א ס"ה-י, כה"ח ס"ק מח) מבפנים (חז"ע עמ' לט, עיין ילקו"י עמ' קסח) אם ירצה יכול להדליק בחלון ביתו הפונה לרשות הרבים אפילו בקומה ה', ו, כשיש ממול בנין גבוה שהיו פרסומי ניסא להם (חז"ע עמ' לה).

כל גובה האמור כאן הוא מהקרקע ועד השלהבת של הנרות (ילקו"י ח"ה עמ' קלח ס"ק כח).

ט. צריך להדליק נרות חנוכה במקום הנחתם (ש"ע סי' תרעה ס"א) ולכן לא ידליק ואח"כ יזיז את החנוכיה עם הנרות למקום אחר, ואם עשה כן, לא יצא (ש"ע ס"א). וצריך לכבות את הנרות ולחזור ולהדליקם במקום החדש בלי ברכה (תורת מועדים סי' ג ס"ט). כשבעל הבית חולה ואינו יכול לקום ממיטתו יצווה על אחד מבני ביתו שידליק ויברך במקומו במקום שצריך ויוצא בזה ידי חובת המצווה (הליכות עולם ח"א עמ' ס, תורת מועדים סי' ה) ובדיעבד כשהדליקו ליד החולה ואח"כ העבירו למקומו יצא (חזו"ע בהערות עמ' קטז-קכ הטעם לזרוק טעמים).

י. **אין להשאיר את נרות חנוכה דולקים ללא השגחה בכל מצב בין בבית הכנסת ובין בבית משום פיקוח נפש, ששרפות פרצו מהנרות וגבו קורבנות בנפש ה"י ולכן :**

* אם הדליק בביה"כ בכל מקרה מותר לכבות אפילו בתוך חצי שעה להדלקה (ילקו"י חנוכה עמ' רכג).
* אם הדליק בבית וצריכים לעזוב את הבית באופן לא צפוי הרי:

- אם נמצאים בתוך חצי שעה להדלקת הנרות אין לכבות את הנרות [עד סוף חצי שעה] וגם אין לעזובם לבד, ואם משאירים משהו חייב שיהיה זה אדם מבוגר ולא ילד. ואם אי אפשר להשאיר משהו יכבו את הנרות וטוב כשחוזרים ידליקו שוב את הנרות שכתבו ללא ברכה להשלים לחצי שעה.
- אם נמצאים אחרי חצי שעה מהדלקת הנרות יכולים לכבותם לכתחילה (ש"ע סי' תרעז ס"ב) ואינו צריך לחזור ולהדליקם כשחזור (ילקו"י ס"א סי' תרעה ס"ב).

* אם זה בבית וצריכים לעזוב את הבית באופן צפוי ומתוכנן שיודעים שיצטרכו להשאיר את הנרות לבד, במצב כזה לא ידליקו את הנרות אלא כשיחזרו הביתה אפילו בשעה מאוחרת בלילה.

יא. **הדלקה בבית הכנסת:** נהגו להדליק נרות חנוכה בבית הכנסת בין מנחה לערבית (סי' תרעא ס"ז בה"מ"א) עם שקיעת החמה (חזו"ע עמ' ס"א ס"ב) [מ"מ אם הדליק לפני כן אין זה מעכב] (ס"א ס"ק 7)

יב. אין להדליק בברכה אלא אם כן היו 10, ואם אין 10 וידוע שאח"כ יבואו עוד אנשים וישלימו למניין ויראו את הנרות דולקים רשאים להדליק בברכה (חזו"ע עמ' נב). וגם אפשר לצרף קטן שהגיע לחינוך או נשים להשלים ל- 10 ואז לברך ולהדליק (ס"א).

יג. כשמדליקים בערב שבת בביה"כ, אם כל הציבור הדליקו בביתם בברכות [כפי המצוי] אין המדליק נרות חנוכה בביה"כ מברך "שעשה ניסים", אלא רק ברכת "להדליק" (חזו"ע עמ' נו).

יד. אין יוצאים ידי חובה בהדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת, ואע"פ שמדליק בברכות בביה"כ חוזר ומדליק בביתו שוב בברכות, מ"מ לא יחזור לברך בביתו "שעשה ניסים ו"שהחיינו" אלא אם כן הוא מוציא בברכתו את בני ביתו (ילקו"י עמ' ר).

טו. אבל [תוך 7 ימים] לא יברך וידליק בלילה הראשון בביה"כ [אא"כ אין אחר שיברך] (חזו"ע עמ' נט). אבל בשאר הלילות רשאי [ובביתו יכול בכל הימים] (ס"א).

טז. **הדלקה בערב שבת *** יקדים להתפלל מנחה [אפילו מנחה גדולה (עיין ש"ת יצי"א ח"ה לזכ"ח סי' מה, משכ"ב תפארת ארזי הללנון סי' רסו ס"א ס"ק 1, שיבת ציון לרב בן ציון מולפי ח"א עמ' קכז-קכג)] לפני ההדלקה, מ"מ אם לא התאפשר לו, לא יתפלל ביחידות אלא ידליק וילך להתפלל מנחה בציבור (הליכות עולם ח"ב ע"מ סח)

* **סדר ההדלקה:** מדליק נר חנוכה [צריך שיהא בו שיעור שידלקו הנרות עד חצי שעה אחרי צאת הכוכבים היינו עד 5:21 בערב, ומינימום שנר אחד יהיה בשיעור זה, ולכן הנרות הצבעוניים לא מתאימים להדלקה בער"ש] ואח"כ נרות שבת, ואם הזמן מצומצם אחר שהדליק נר אחד של חנוכה, יכולה האישה להדליק נרות של שבת (נצ"ח וס"ב כ, כה"ח סי' תרעא ס"ק עט).

יז. הנוהג להדליק נרות חנוכה ליד דלת ביתו [כגון: מקומה רביעית ומעלה] בער"ש עדיף שידליק בחלון ביתו הפונה לרשות הרבים בגלל שיש בעיה של משב רוח בכל פתיחת דלת שיכול לכבות את הנרות בשבת כמו כן יש בעיה להזיז אח"כ את החנוכיה (ד. ע. עיין חזו"ע עמ' קפא, לה).

יח. חנוכיה בשבת: חנוכיה שדלקו בה נרות [בין בשמן בין בנרות] בליל שבת אסור לטלטלה כשהם דולקים (ש"ע סי' רעט ס"א) אבל משכבו יהיה מותר לטלטלה באופן שמתנה מערב שבת שיטלטל את החנוכיה אחר שיכבו הנרות (ש"ע סי' רעט ס"ד, חזו"ע שבת ח"ו עמ' קמו, ילקו"י שבת סי' רעט ס"ד 7).

מנחה בכל יום שישי בצהריים בשעה 12:00 בבי"כ שלום ורינה רח' בעל חס 40 אזור ז' אשדוד

מנין שחרית באשדוד בימים א-ו בשעה 6:30 הודו בבי"כ ברית יצחק רח' שלמה בן יוסף 13
בגינה אזור ו' *לפרטים 052-5985100 שלומי

בס"ד יצאה לאור חוברת חנוכה צבעונית שנקראת **יחד סביב נרות חנוכה** שמטרתה לרכז את בני המשפחה סביב נרות חנוכה בעזרה חזונית וכוללת בתוכה: סדר הדלקת נרות, שירי חנוכה, השקפות, סיפורים וחידונים מחולקים לפי ימים, להשיג ב"איחוד" טל: 08-8644452

ראוי לקבוע את זמן מנחה ביום יום שישי הבא (ערב שבת פר' וישב) בצהריים בגלל הדלקת נרות